

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΑΥΤΗΣ
ΚΑΙ ΙΔΙΑ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΧΗΜΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ δίδομεν σύντομον περιγραφὴν τῆς παρουσίας καταστάσεως τῆς βιομηχανίας τῆς Μακεδονίας, ἀφοῦ πρότερον πραγματευθῶμεν περὶ τῶν καταρρακτῶν αὐτῆς, οἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς βάσις τῆς ἰδρύσεως τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων καὶ καθώρισαν τὴν θέσιν αὐτῶν κυρίως παρὰ τοὺς καταρράκτας τούτους (Βοδενά, Νάουσα, Βερροία).

Ἡ περιγραφή βεβαίως αὕτη εἶναι λίαν ἀτελής, βασιζομένη κυρίως εἰς πληροφορίας, ἃς συνείλαμεν ἐπὶ τόπου τῇ εὐμενεί συνδρομῇ τῶν Μακεδόνων βιομηχάνων καὶ τῶν κατὰ τόπους διοικητικῶν ἀρχῶν, ἐν τούτοις, νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἱκανὴ ὅπως δώσῃ, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, εἰκόνα τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βιομηχανίας καὶ ὅπως ὑποδείξῃ τὸ βιομηχανικὸν μέλλον τοῦ τόπου.

Ἐν τέλει ἐκθέτομεν τὰ μέτρα, ἅτινα φρονοῦμεν ὅτι θὰ συντελέσωσι πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας ἐν Μακεδονίᾳ ὡς καὶ περὶ τῶν χημικῶν ἰδίως βιομηχανιῶν, αὗτινες δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐν αὐτῇ*).

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

Οἱ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης — Μοναστηρίου καταρράκται.

Παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης — Μοναστηρίου εἰς τέσσαρα σημεῖα ὑπάρχουσι σημαντικοὶ καταρράκται: ἐν Βερροίᾳ, Ναούσῃ, Βοδενοῖς καὶ Βλαδόβῳ.

1) **Καταρράκται Βερροίας.** Οἱ καταρράκται οὗτοι κεῖνται κατὰ μέγα μέρος ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως Βερροίας, μικρὸν δὲ μέρος κάτωθεν αὐτοῦ. Χρησιμοποιοῦνται δὲ μέχρι σήμερον πρὸς κινήσιν τῶν ἐξῆς ἐργοστασίων:

α) Νηματουργεῖου Σωσσιδίη καὶ Φάικ, ἵπποι 250.

*) Ἡ μελέτη αὕτη ἐγένετο κατ' ἐντολὴν τῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας. Πρὸς τὸν σεβαστὸν γεν. διοικητὴν κ. Στ. Δραγοῦμην ἐκφράζομεν καὶ ἐνταῦθα τὰς θερμότητας εὐχαριστίας μας.

β') Νηματουργεῖου ἀδελφῶν Χατζηνικολάκη ἵπποι 120.

γ') Διαφόρων ἀλευρομύλων.

Ἡ δύναμις τῶν καταρρακτῶν Βερροίας ὑπελογίσθη ἐν συνόλῳ ὑπὲρ τὰς 2000 ἵππων, ἐξ ὧν χρησιμοποιοῦνται μόνον περὶ τοὺς 600 ἵπποι, ὥστε μένουσιν ἔτι ἀχρησιμοποίητοι ὑπὲρ τοὺς 1500 ἵπποι.

2) **Καταρράκται Ναούσης.** Τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἀραπίτσα, πηγάζοντα εἰς θέσιν Ἅγιος Νικόλαος παρὰ τὰς ὑψοφείας τοῦ ὄρους Σέλι, σχηματίζουσι καὶ ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως Ναούσης καταρράκτας, κυρίως οὗτοι σχηματίζονται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς πόλεως πρὸς τὴν κάτωθεν πεδιάδα.

Οἱ καταρράκται τῆς Ναούσης χρησιμοποιοῦνται μέχρι σήμερον πρὸς κινήσιν τῶν ἐξῆς ἐργοστασίων.

α) Νηματουργεῖου Λόγγου καὶ Τουρπάλη ἵπποι 250.

β') Νηματουργεῖου Βίλη Τσίτση καὶ Σας, ἵπποι 180.

γ') Νηματουργεῖου Γούντα καὶ Καράτζα, ἵπποι 160.

δ') Ὑφαντουργεῖου ἄνωμόμου εταιρείας «Ἐρῖα», ἵπποι 200.

ε') Ὑφαντουργεῖου Λαναρά καὶ Πεχλιβάνοι, ἵπποι 12.

ς') Διαφόρων ἀλευρομύλων.

Ἦτοι ἐν ὄλῳ περὶ τοὺς 1000 ἵππους. Ἡ ὀλικὴ δύναμις τῶν καταρρακτῶν Ναούσης δύναται ν' ἀνέλθῃ, μετὰ τὴν κατασκευὴν τῶν καταλλήλων τεχνικῶν ἔργων, εἰς 3000 4000 ἵππους, ἐξ ὧν χρησιμοποιοῦνται μόνον 1000 ἵπποι, ὥστε μένουσιν ἀχρησιμοποίητοι 2000-3000 ἵπποι.

3) **Καταρράκται Βλαδόβου.** Ὑπὸ τῶν ὕδατων τῶν πηγάζόντων ἐκ τῆς λίμνης Νησίων καὶ τινων παρακειμένων σχηματίζονται καταρράκται παρὰ τὸ χωρίον Βλάδοβου. Οἱ καταρράκται οὗτοι ἔχουσι ὕψος περὶ τὰ 150. μέτρα καὶ ἀπέχουσι τῶν Βοδενῶν περὶ τὴν ἡμίσειαν ὄραν. Καταλήγουσι δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μετὰ τὴν πόλιν τῶν Βοδενῶν.

Ἡ δύναμις τῶν καταρρακτῶν τοῦ Βλαδόβου ὑπελογίσθη εἰς 6000 ἵππους καὶ εἶναι μέχρι σήμερον ἐπιτελῶς ἀνεκμετάλλετος.

4) **Καταρράκται Βοδενῶν.** Εἰς τὰ ὕδατα τῶν καταρρακτῶν Βλαδόβου προστίθενται καὶ πηγαῖα τινὰ ὕδατα, οὕτω δὲ καταπίπτουσι ταῦτα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς πόλεως Βοδενῶν εἰς τὴν κάτωθεν πεδιάδα σχαζόμενα εἰς διαφόρους καταρράκτας.

Οἱ καταρράκται οὗτοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς κινήσιν τῶν ἐξῆς ἐργοστασίων.

α') Νηματουργείου Γρ. Τσίτση και Σίας, Ἴπποι 610.

β') Νηματουργείου Λάππα, Ἡρ. Χατζηδημούλα και Σίας Ἴπποι 300.

γ') Σπαγγοσχοινοποιείου Ἡρ. Χατζηδημούλα και Σίας.

Ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς λειτουργίας τοῦ ἐργοστασίου θὰ χρησιμοποιηθοῦν Ἴπποι 250.

δ') Διαφόρων ἀλευρομύλων.

Ἦτοι ἐν συνόλῳ χρησιμοποιοῦνται περὶ τοὺς 1300 Ἴπποι.

Ἡ δύναμις τῶν καταρρακτῶν Βοδενῶν ὑπελογίσθη ἐν συνόλῳ εἰς 6000-7000 Ἴππους Ἐκ τούτων χρησιμοποιεῖται μικρὸν μέρος ἀνεο-

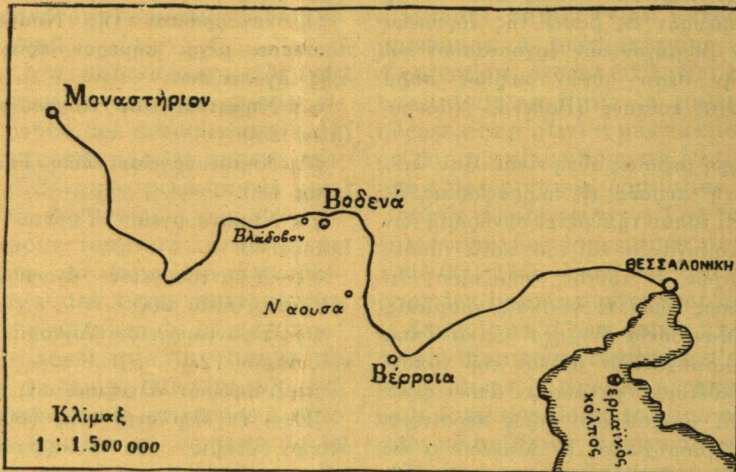
χόμενον εἰς 1300 Ἴππους, ὥστε ὑπολείπεται δύναμις ἀχρησιμοποίητος περὶ τὰς 5000 Ἴππων.

Ἀνακεφαλαίωνοντες τὰ ποσὰ τῆς κινητηρίου δυνάμεως τῶν καταρρακτῶν, τῶν κειμένων παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης — Μοναστηρίου ἔχομεν:

Ὀλικὴ δύναμις		
Βέρροια	2000	Ἴπποι
Νάουσα	3000-4000	»
Βοδενά	6000-7000	»
Βλάδοβον	6000	»

ἦτοι ἐν συνόλῳ περὶ τοὺς 18000 Ἴππους.

Ἐκ τῆς δυνάμεως ταύτης χρησιμοποιοῦνται σήμερον περὶ τὰς 3 χιλ. Ἴπποι, ὥστε μέ-

νει ἀχρησιμοποίητος δύναμις ὑπὲρ τὰς 15000 Ἴππων, κατανεμομένη περίπου ὡς ἑξῆς:

Βέρροια	1500 Ἴπποι
Νάουσα	2500 »
Βοδενά	5000 »
Βλάδοβον	6000 »

Τὰ ποσὰ δυνάμεως τῶν καταρρακτῶν ἔχουν ὑπολογισθῆ διὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἐλαχίστου. Ἐπίσης πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀρδεύσεως δύναται νὰ γείνη καταλλήλοτερος οὕτως ὥστε νὰ ἐξοικονομηθῶσιν ἀκόμη ἀρκετὰ ποσὰ δυνάμεως.

Τὰ ποσὰ ταῦτα τῆς δυνάμεως ἔχουσι τὸ προσὸν ὅτι εὐρίσκονται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν τὴν καταλήγουσαν εἰς δύο μεγάλα κέντρα τῆν Θεσσαλονίκην και τὸ Μοναστήριον, οὕτως ὥστε ἡ ἰδρυσις νέων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων νὰ εἶναι ἐκτάκτως εὐνοϊκή.

Ἐκτὸς τῆς δυνάμεως ταύτης, προσφόρου εἰς τὴν ἀμεσον ἐκμετάλλευσιν, ἐφ' ἧς δύναται νὰ βασισθῆ μεγίστη βιομηχανικὴ κίνησις, διὰ καταλλήλων τεχνικῶν ἔργων εἶνε δυνατόν νὰ ἐξευρεθῶσιν και ἄλλα σημαντικὰ ἐπίσης ποσὰ

δυνάμεως, ὡς λ. χ. διὰ τῆς δεσμεύσεως τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας και τῆς συνενώσεως τῶν γειτνιαζουσῶν λιμνῶν τῶν κειμένων εἰς διάφορα ὕψη.

2. ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΒΑΜΒΑΚΟΣ

Ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος γίνεται ἐν Μακεδονίᾳ κυρίως εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Κάτω Τζουμαγιάς, προσέτι καλλιεργεῖται εἰς μικρὰ ποσὰ ἐν τῇ πεδιάδι Βερροίας, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Καρατζόβας και ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Ἡ ποιότης τοῦ βάμβακος εἶναι ἡ τοῦ καλουμένου «ἀμερικανικοῦ» βάμβακος καλῆς ποιότητος και ἀνωτέρα κατὰ τι τοῦ βάμβακος Λεβαδείας.

Ἡ ὀλικὴ παραγωγή δὲν ὑπερβαίνει τὰ 3,000,000 χιλιόγραμμα (εἶνε περίπου ἴση πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς Λεβαδείας). Τὸ ποσὸν τοῦτο ὅμως δὲν ἐπαρκεῖ ὅπως τροφοδοτήσῃ τὰ ἐν τῇ Θεσσαλονικῇ και ἰδίᾳ ἐν τῇ δυτικῇ Μακεδονίᾳ λειτουργοῦντα νηματουργεῖα, τὰ

ὅποια κατεργάζονται ὑπὲρ τὰ 5,000,000 χιλιόγραμμά, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγή βάμβακος ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας (Σμύρνης, Ἀδάνων) τελευταίως δὲ εἰσῆχθη βάμβαξ καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος (Λεβαδείας).

Ἡ κατεργασία τοῦ βάμβακος δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία στάδια: α) εἰς τὴν ἐκκόκισιν, β) εἰς τὴν νηματοποίησιν καὶ γ) εἰς τὴν ὕφανσιν.

α) ΕΚΚΟΚΙΣΙΣ

Ἡ ἐκκόκισις τοῦ βάμβακος σκοπὸν ἔχει ὅπως ἀφαιρέσῃ τὸν βάμβακα ἀπὸ τοῦ πυρήνους, τοῦ καλουμένου βαμβακοσπόρου. Μετὰ τὴν ἐκκόκισιν ὁ βάμβαξ σχηματίζεται εἰς δέματα καὶ οὕτω ἀποστέλλεται εἰς τὰ νηματουργεῖα.

Ἐργοστάσια πρὸς ἐκκόκισιν βάμβακος ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς.

1) Τὸ ἐν κάτω Τζουμαγιᾷ ἀνήκον εἰς τὴν Ἐταιρείαν Γρ. Τσίτση καὶ Σία — Λόγγου καὶ Τουρπάλη*), ἔχον κινητήριον δύναμιν 16 ἵππων καὶ ἡμερησίαν ἐκκόκισιν περὶ τὰς 3500 χιλιόγρ. βάμβακος. Πρὸς δεματοποίησιν αὐτῶν χρησιμοποιοῖ ἐν ὑδραυλικὸν πιεστήριον.

2) Τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀνήκον εἰς τὴν αὐτὴν Ἐταιρείαν ἔχον κινητήριον δύναμιν 15 ἵππων καὶ ἡμερησίαν ἐκκόκισιν περὶ τὰ 3000 χιλογρ. βάμβακος. Πρὸς δεματοποίησιν αὐτοῦ χρησιμοποιοῖται ἐν ὑδραυλικὸν πιεστήριον.

3) Διάφορα ἄλλα μικρὰ ἐκκοκιστήρια κινούμενα δι' ἵππων καὶ κείμενα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Σερρῶν.

Δύο δευτερευόντων προϊόντων τῆς κατεργασίας τοῦ βάμβακος δὲν γίνεται εἰσέτι ἡ κατάλληλος χρῆσις.

α') Τῶν ὑπολειμμάτων βάμβακος τῶν ἀκαταλλήλων πρὸς νηματοποίησιν, τῶν καλουμένων «λίντερ». Ταῦτα δύναται ἐπιτυχῶς νὰ χρησιμοποιηθῶσιν πρὸς παρασκευὴν φαρμακευτικοῦ βάμβακος.

β') Τοῦ βαμβακοσπόρου, ἔξ οὗ δύναται νὰ γείνη ἐξαγωγή βαμβακελαίου εὐρίσκοντος πολλὰς ἐφαρμογὰς καὶ ἰδίως ἐν τῇ σαπωνοποιίᾳ.

β) ΝΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἡ νηματοποίησις τοῦ βάμβακος εἶναι ἐξόχως ἀνεπτυγμένη ἐν Μακεδονίᾳ. Χρονολογεῖται ἡ βιομηχανία αὕτη ἀπὸ τοῦ 1874, ὅτε

ιδρύθη τὸ πρῶτον νηματουργεῖον ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Λόγγου, Κύρτση καὶ Τουρπάλη ἐν Ναούσῃ μὲ κινητήριον δύναμιν τὸ ὕδωρ. Σχεδὸν ὅλα τὰ νηματουργεῖα ἰδρύθησαν ὑπὸ Ναουσαίων, τῶν πλείστον αὐτοδιδάκτων, ὁ ἐκ Ναούσης δὲ κ. Ἡρ. Χατζηδημούλας μεγάλως ἐιργάσθη πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς βιομηχανίας ταύτης.

Τὰ πλείστα τῶν νηματουργεῖων κείνται παρὰ τὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου χρησιμοποιοῦντα ὡς κινητήριον δύναμιν τὰς ἐκεῖ εὐρίσκομένας πτώσεις ὕδατος. Τρία δὲ ἐργοστάσια εὐρίσκονται ἐν Θεσσαλονίκῃ μεταχειριζόμενα ὡς κινητήριον δύναμιν ἀτμὸν ἢ πτωχὸν ἀέριον.

Α') Τὰ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου νηματουργεῖα εἶναι.

1) *Τὰ νηματουργεῖα Βερροίας.* Ἐν Βερροίᾳ ὑφίστανται δύο νηματουργεῖα τῶν ὁποίων ὁ κυριώτερος μέτοχος εἶναι ὁ κ. Σωσσίδης. Ἀμφότερα τὰ νηματουργεῖα χρησιμοποιοῦσιν ὡς κινητήριον δύναμιν τὰς πτώσεις τοῦ ὕδατος. Ταῦτα εἶναι:

α') Νηματουργεῖον Σωσσίδη (καὶ Φάικ) κείμενον εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως Βερροίας καὶ ἄνω τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως ταύτης. Χρησιμοποιοῖ ὡς κινητήριον δύναμιν μικρὸν μόνον μέρος τῶν καταρρακτῶν περὶ τοὺς 250 ἵππους. Τὸ ἐργοστάσιον ἔχει 7000 ἀτράκτους καὶ ἡ ἐτησία αὐτοῦ παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 450,000 χιλ. νήματος. Ἀπασχολεῖ περὶ τοὺς 300 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

β') Νηματουργεῖον Ἀδελφ. Χατζηνικολάκη κείμενον εἰς ἀπόστασιν τετάρτου ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Βερροίας καὶ κάτωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως. Χρησιμοποιοῖ ὡς κινητήριον δύναμιν πτώσεις ὕδατος δυνάμεως 120 ἵππων. Τὸ ἐργοστάσιον ἔχει 3400 ἀτράκτους καὶ ἡ ἐτησία αὐτοῦ παραγωγὴ εἶναι 200,000 χιλ. νήματος. Ἀπασχολεῖ περὶ τοὺς 150 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἀμφότερα τὰ ἐργοστάσια κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπισκέψεώς μας*) ἦσαν ἐν ἀργίᾳ. Αὕτη κατὰ τὸν κ. Σωσσίδην ὀφείλετο εἰς τὴν ὑετοπαραγωγὴν κυρίως, προελθοῦσαν ἐκ τῶν πολέμων, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀγοραστῶν.

2) *Τὰ νηματουργεῖα Ναούσης.* Ἐν Ναούσῃ ἰδρύθη τὸ πρῶτον νηματουργεῖον τῆς Μακεδονίας ἐν ἔτει 1874. Σήμερον ὑπάρχουσι

*) Τὸ ἐν Βοδενοῖς νηματουργεῖον Γρ. Τσίτση καὶ Σία καὶ τὸ ἐν Ναούσῃ νηματουργεῖον Λόγγου καὶ Τουρπάλη ἤνωσαν ἀπὸ διείας ἦδη τὰς ἐργασίας τῶν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ ἐμπορικῆς ἐταιρείας «Γρ. Τσίτση καὶ Σία - Λόγγου καὶ Τουρπάλη».

*) Τὰ ἐν Μακεδονίᾳ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια ἐπεσκέφθημεν μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Τσάκωνα κατ' Αὐγούστον τοῦ 1913.

τρία μεγάλα νηματουργεία χρησιμοποιούντα ὑπὲρ τοὺς 500 ἐργάτας. Ταῦτα εἶναι.

α') Νηματουργεῖον Λόγγου καὶ Τουρπάλη κείμενον κάτω τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως Ναούσης παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ναούσης. Ἔχει κινητήριον δύναμιν 250 ἵππων παραγομένην διὰ πτώσεως ὕδατος. Ἀτράκτους ἔχει 6000 καὶ ἡ ἐτησίαν παραγωγὴν τοῦ ἀνέρχεται εἰς 350,000 χιλιογρ. νήματος, χρησιμοποιεῖ δὲ περὶ τοὺς 250 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων.

β') Νηματουργεῖον Βίλη Τσίτση καὶ Σία κείμενον πλησίον τοῦ προηγουμένου. Ἔχει κινητήριον δύναμιν διὰ πτώσεως ὕδατος 180 ἵππων. Αἱ ἀτρακτοὶ τοῦ ἀνέρχονται εἰς 4500 καὶ ἡ ἐτησίαν παραγωγὴν εἰς 260,000 χιλιογρ. νήματος. Χρησιμοποιεῖ ὑπὲρ τοὺς 120 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων.

γ') Νηματουργεῖον Γούντα καὶ Καραντζα κείμενον ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς. Ἡ κινητήριος δύναμις του διὰ πτώσεως ὕδατος ἐπιτυχανομένη ἀνέρχεται εἰς 160 ἵππους. Ἀτράκτους ἔχει 5000 καὶ ἡ ἐτησίαν παραγωγὴν τοῦ ἀνέρχεται εἰς 260,000 χιλιογρ. νήματος. Χρησιμοποιεῖ περὶ τοὺς 170 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων.

3) **Τὰ νηματουργεία Βοδενῶν.** Τὰ νηματουργεία Βοδενῶν κείνται κάτωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῆς πόλεως ταύτης καὶ εἶναι δύο, τὰ ἑξῆς.

α') Νηματουργεῖον Γρ. Τσίτση καὶ Σίας, τὸ μεγαλιότερον καὶ τὸ τελειότερον νηματουργεῖον τῆς Μακεδονίας. Ἡ κινητήριος δύναμις του εἶναι 610 ἵπποι, οἵτινες παράγονται διὰ πτώσεως ὕδατος. Ἀτράκτους δ' ἔχει 18500 καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν 550,000 χιλιογρ. νήματος. Ἀπασχολεῖ περὶ τοὺς 500 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων. Τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο ἔχει συνενώσει ἀπὸ διείας τὰς ἐργασίας του μετὰ τοῦ ἐν Ναούσῃ ἐργοστασίου Λόγγου καὶ Τουρπάλη.

β') Νηματουργεῖον Λάππα, Ἡρ. Χατζηδημούλα καὶ Σίας, κείμενον εἰς μεγαλιότερον ἔτι βᾶθος ἢ τὸ προηγουμένον, ἐν τῇ θέσει κάτω Γουράντσον. Ἡ κινητήριος δύναμις του εἶναι 300 ἵπποι, οἵτινες παράγονται διὰ πτώσεως ὕδατος. Ἀτράκτους ἔχει 4500 καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν 135,000 χιλιογρ. νήματος. Ἀπασχολεῖ περὶ τοὺς 100 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων.

Β') Τὰ δὲ νηματουργεία τῆς Θεσσαλονίκης τὰ ὅποια ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου πολιτικῆς καταστάσεως δὲν ἐλειτούργουν κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἶναι.

α') Νηματουργεῖον «Sides et Cie» μὲ

κινητήριον δύναμιν 300 ἵππων παραγομένων δι' ἀτμομηχανῆς. Ἀτράκτους ἔχει 12100 καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν 650,000 χιλιογράμμα νήματος. Ἀπασχολεῖ 470 ἐργάτας.

β') Νηματουργεῖον «Nouvelle Filature» μὲ κινητήριον δύναμιν 360 ἵππων παραγομένων δι' ἀτμομηχανῆς. Ἀτράκτους ἔχει 6800 καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν 500,000 χιλιογρ. νήματος. Ἀπασχολεῖ 350 ἐργάτας. Τὸ νηματουργεῖον τοῦτο ἀπὸ τριετίας ἤδη δὲν λειτουργεῖ.

γ') Νηματουργεῖον Β. καὶ Θ. Τουρπάλη, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἰδρυθέν, ἔχει κινητήριον δύναμιν 200 ἵππων παραγομένων διὰ μηχανῆς κινουμένης διὰ πτωχοῦ ἀερίου. Αἱ ἀτρακτοὶ τοῦ ἀνέρχονται εἰς 4880 καὶ ἡ ἐτησίαν παραγωγὴν εἰς 310,000 χιλιογράμμα νήματος. Ἀπασχολεῖ περὶ τοὺς 200 ἐργάτας.

Τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπομένως νηματουργεία εἶναι ἐν ὄλῳ 10 τὸν ἀριθμὸν, ἕξ ὧν τὰ 7 χρησιμοποιοῦν ὡς κινητήριον δύναμιν πτώσεις ὕδατος καὶ κείνται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου, δύο δὲ χρησιμοποιοῦσι ἀτμομηχανὰς καὶ ἐν μηχανῇ διὰ πτωχοῦ ἀερίου τὰ τρία ταῦτα ἐργοστάσια εὐρίσκονται ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἡ ὀλικὴ δύναμις εἰς ἵππους εἶναι 2620, ἕξ ὧν οἱ 1870 παράγονται διὰ πτώσεως ὕδατος.

Ἀτράκτους ἔχουσιν ἐν ὄλῳ 72,680 καὶ ἐτησίαν παραγωγὴν περὶ τὰ 4,000,000 χιλιογρ. νήματος. Ἀπασχολοῦσι περὶ τοὺς 2,600 ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλλων.

Τὰ νήματα τῶν ἐργοστασίων τούτων καταναλίσκονται κυρίως ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, Ἡπείρῳ, Ἀλβανίᾳ, Ἀσίᾳ, Μαύρῃ Θαλάσσῃ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ καὶ σημαντικὸν ποσοδὸν αὐτῶν ἐξάγεται εἰς Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν.

γ') ΥΦΑΝΣΙΣ

Ἐνῶ τὰ νηματουργεία ἀφθονοῦσι, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ὑφαντουργεία βαμβακερῶν ὑφασμάτων σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσι. Τὸ ἐν Βοδενοῖς μόνον νηματουργεῖον Γρ. Τσίτση καὶ Σια ἔχει τμήμα ὑφαντουργείου μὲ 51 ἴστους (ἐργαλειοὺς) καὶ ἡμερησίαν παραγωγὴν 2000 μ. ὑφάσματος βαμβακεροῦ χονδροῦ τοῦ καλουμένου «ἀμερικανικοῦ». Τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο προτίθεται νὰ προβῇ εἰς μεγέθυνσιν τοῦ ὑφαντουργείου του.

(Ἔπεται συνέχεια)

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1913

Δ. Ε. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ